

Nr 95.

Av herrar **Petrén** och **von Koch**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till alkoholistvården.

Uti Kungl. Maj:ts proposition, nr 166, till innevarande riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till bestridande av kostnader för alkoholistvården på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av sammanlagt 198,600 kronor, däribland 30,000 kronor »såsom bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter». Av motiveringen till sistnämnda anslag (sid. 42—55) framgår emellertid, att Kungl. Maj:t tillstyrkt, att större delen av detsamma skall utgå till redan befintliga anstalter, nämligen till *Solvik å Styrö* 800 kronor för uppförande av ett ved- och materialskjul, till *Strängnäs stifts alkoholisthem vid Härnö* 1,422 kronor för diverse ändamål (såsom tillgodoseende av anstaltens vattenbehov, inköp av en utombordsmotor, o. s. v.), till *Frälsningsarméns alkoholisthem å Kurön* 8,000 kronor för uppförande av en finsk badstu samt tvättstuga med ångtork och mangelbod, till *Flodakolonien nr 2 i Hästveda* 9,870 kronor för uppförande av en ny anstaltsbyggnad (varigenom platsantalet skulle ökas från förutvarande 10 till 20) och till *arbetshemmet i Björknäs i Uppland* 4,000 kronor som bidrag till uppförande av ett svinhus, summa alltså 24,092 kronor. Av det anslag Kungl. Maj:t begärt såsom bidrag »till anordnande av erkända alkoholistanstalter» återstår alltså icke fullt 6,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för att användas såsom bidrag till anordnande av *nya* anstalter.

För anstaltsväsendets utveckling under den tid som ännu återstår tills interneringslagen skall börja tillämpas, kan det emellertid vara av stor betydelse, att ett avsevärt större belopp nu ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för ändamålet i fråga. Och att det är önskvärt att

vi vid tiden för ifrågavarande lags ikraftträdande äga tillgång till ett väsentligt större antal vårdplatser än de nu förefintliga, har även av departementschefen vitsordats (sid. 55). Härvid må emellertid särskilt betonas, att det *framförallt är platser för internerade som behövas*, ty utan nödig tillgång på just sådana platser kan ju icke den med interneringslagen avsedda effekten vinnas. Och då — såsom av förarbetena till denna lag framgår — statsanstalt för alkoholister närmast är avsedd för vissa bestämda kategorier, nämligen dels sådana, som på grund av även i nyktert tillstånd framträdande moraliska defekter icke lämpa sig för de vanliga alkoholistanstalterna och dels sådana som på grund av samhällsvådligt uppträdande måst omhändertagas av polismyndighet, kommer det säkerligen icke att finnas någon utsikt för kommunerna att å Venngarnsanstalten med dess begränsade platsantal få in alkoholister, vilkas internering av *annan* indikation (såsom bristande uti försörjningsplikter, o. s. v.) blir ifrågasatt. För interneringslagens effektivitet fordras det därför, att det finnes även andra anstalter för tvångsinternerade alkoholister, i det att för den landsända, som icke har tillgång på sådana anstaltsplatser, lagen i fråga till stor del blir allenast en bestämmelse på papperet utan någon reell betydelse.

Med frånräknande av Eolshäll, som lär komma att upphöra med sin verksamhet, finnes det för närvarande endast 10 alkoholistanstalter i verksamhet, därav två i Stockholms län (Berga och Kurön), två i Uppsala län (Sans Souci och Björknäs), två i Södermanlands län (Härnö för män och Håkanstorp för kvinnor), två i Skåne (Rönneholm och Flodakolonien nr 2 i Hästveda), en i Göteborgs och Bohus län (Solvik) samt en i Jämtlands län (Flodakolonien i Vemdalen). Någon utredning föreligger icke, huruvida någon eller vilka av dessa anstalter som hava ett sammanlagt platsantal av cirka 220, äro avsedda att efter interneringslagens ikraftträdande bli erkända alkoholistanstalter. Föreningen Svenska alkoholisthem har i det av densamma avgivna yttrandet i ärendet anført, att det för de nuvarande anstalterna måste te sig mycket vanskligt, för att icke säga omöjligt att söka bliva förklarade allmänna (eller erkända, som de icke-statliga allmänna anstalterna kallas). Till möjliggörande av medverkan från anstalterna vid vården av tvångsinternerade alkoholister föreslår föreningen flera alternativ, däribland att anstalterna uppdelas i två grupper, klass A för tvångsinternerade över huvud och klass B, vilken senare anstaltstyp skulle vara avsedd företrädesvis för frivilligt internerade enligt 26 § uti lagen, i det att å sådan anstalt skulle av tvångsinternerade mottagas endast sådana, för vilka prognosen vore

att anse som jämförelsevis god. Detta förslag har medicinalstyrelsen understött, i det att den framhållit önskvärdheten därav, att det icke är uteslutet att anstalt, som, vid framställning om erkännande, begär att endast få mottaga frivilligt internerade, kan medgivas en sådan begränsning av mottagningskyldigheten. Socialstyrelsen har närmare utvecklat denna tankegång, i det den förordar att viss anstalt, som därför anført skäl, borde av Kungl. Maj:t lämnas eftergift på det sätt, som i varje fall funnes påkallat och lämpligt, dock att sådan eftergift skulle kunna ifrågakomma endast för anstalter, som upprättats av »förening, stiftelse eller annan» (jämför lagens 2 §). Detta av socialstyrelsen framställda förslag till begränsning i medgivande för erkänd anstalt att icke behöva mottaga tvångsinternerade är givetvis välgrundat, och något skäl för att av landsting eller kommun upprättade alkoholistanstalter icke skulle vara skyldiga att mottaga alla tvångsinternerade (utom de till förstnämnda av de kategorier, för vilka statsanstalt är avsedd, hörande) finnes ju icke.

Vad särskilt beträffar de av förening eller stiftelse anordnade alkoholistanstalter, som redan äro i verksamhet, vore det utan tvivel av stor betydelse, om det medgaves dessa att — där så önskas — bli erkända utan att behöva mottaga tvångsinternerade. Därmed skulle nämligen — enligt vad som försports — vinnas att åtminstone en eller annan, kanske åtskilliga av de nuvarande anstalterna, som eljest alltjämt komme att förbli enskilda, mottoge frivilligt internerade (enligt 26 § i lagen). För sådana gäller endast ett fåtal av lagens övriga paragrafer, nämligen 16 § (om arbetstvång), 18 § andra stycket (däri föreskrives att utskrivning skall äga rum före den bestämda maximitidens utgång, därest skäl föreligga till antagandet, att vederbörande efter utskrivningen skall föra ett nyktert och ordentligt liv), 19 § (om rättighet för uppsiktsmyndighet att förordna om utskrivning, jämväl om anstaltens styrelse avslagit framställning därom), 22 § (som innehåller bestämmelser därom att den tid, den intagne genom avvikande undandragit sig anstaltsvården, ej medtages i beräkning av den tid, under vilken han längst må kvarhållas å anstalten, och att polismyndighet har att meddela handräckning för hämtande av den, som avvikit från anstalten) samt 24 § (som föreskriver att kostnad för sådan handräckning bestrides av statsverket). Den frivilligt internerade är sålunda *icke* underkastad de villkor, som enligt 20 § av interneringslagen kunna föreskrivas den tvångsinternerade vid utskrivningen. Icke heller kan den frivilligt internerade överflyttas till statsanstalt, utan må han i dess ställe, om han på grund av sitt uppförande ej lämpligen kan behållas å anstalten, när som helst

utskrivnas därifrån. (I dylikt fall står det naturligtvis vederbörande nykterhetsnämnd fritt att, därest syftet med den frivilliga interneringen ej nåtts, göra framställning om tvångsinternering.)

Bestämmelsen om frivillig internering har införts uti lagen ifråga för att bereda en person, som faller inom lagens område, tillfälle att undgå tvångsinternering med dess offentliga förfarande och övriga konsekvenser men att dock komma i åtnjutande av en fullt rationell alkoholistvård, rationell från den synpunkten nämligen, att den som ingått i anstalten sedan icke kan lämna denna, när han så skulle önska. Häri ligger just den väsentliga skillnaden mellan *frivillig internering å erkänd anstalt* och *frivilligt ingående å enskild anstalt*. Visserligen lär det vara brukligt, att de nuvarande alkoholistanstalterna låta de personer, som å dem ingå, underskriva förbindelse att stanna en viss tid (ett halvt år eller, vilket numera torde vara vanligare, ett år), men någon som helst laglig betydelse har en sådan förbindelse icke, utan kan personen ifråga, denna förbindelse till trots, lämna anstalten vilken dag detta skulle falla honom in. Den *frivilligt internerade* åter kan jämlikt bestämmelsen uti 26 § av interneringslagen kvarhållas, även mot sin vilja, den tid han vid inträdet å anstalten förbundet sig där stanna, dock ej över ett år, och kan ävenledes — såsom av det ovan anförda framgår — därest han före ifrågavarande tid avviker från anstalten, med polismyndighets hjälp dit återföras. Åt de förbindelser, alkoholistanstalterna brukat avfordra de här ingående, ger alltså paragrafen ifråga lagens helgd — under förutsättning dock att anstalten blir erkänd. Då det för uppnående av syftet med anstaltsbehandlingen kan vara av stor betydelse, att anstaltsledningen och icke alkoholisten själv får bestämma tidpunkten för utgåendet från anstalten, vore det från synpunkten av rationell alkoholistvård naturligtvis önskvärt, att vid lagens ikraftträdande åtskilliga av de nuvarande platserna å alkoholistanstalt för frivilligt ingående alkoholister bleve disponibla för om icke tvångsinterade, så åtminstone för enligt 26 § uti lagen frivilligt internerade. I betraktande härav kunde det ifrågasättas, huruvida icke såsom villkor för de av Kungl. Maj:t föreslagna medlens utgående till nuvarande anstalter från anslaget »för anordnande av erkända anstalter» borde ställas det villkor, att anstalterna ifråga förbunde sig att söka erkännande som allmän anstalt för mottagande av åtminstone frivilligt internerade. Departementschefen har emellertid (sid. 46) utgått ifrån, att det skulle tillkomma Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall bestämma, huruvida villkoret ifråga skall uppställas eller ej, och något ändringsförslag härutinnan vilja vi ej framlägga.

Förutom platser för frivilligt internerade behövas emellertid vid lagens ikraftträdande även *platser för tvångsinternerade*, enär det eljest är att befara, att de, vilkas upprättande (resp. oskadliggörande) avses med lagen ifråga, mista respekten för densamma, varmed lagens hela preventiva verkan, varpå man hoppats så mycket, skulle i hög grad äventyras. Att något nämnvärt antal av de nuvarande anstaltsplatserna skola bli disponibla för tvångsinternerade, därom synas inga förhoppningar finnas, av föreningens Svenska alkoholisthem ovan citerade yttrande att döma. Däremot är en ny anstalt, till vilkens upprättande 1914 års senare riksdag beviljade medel och som beräknas bli färdig att tagas i bruk under senare hälften av detta år, nämligen Gälegården i Västernorrlands län avsedd *jämväl* för tvångsinternerade. Och vad beträffar de alkoholistanstalter å resp. 100 och 25 platser, som — enligt vad i den kungl. propositionen är upplyst — storstäderna Stockholm och Göteborg komma att upprätta, bli dessa väl huvudsakligen tagna i anspråk för just tvångsinternerade. Av allt att döma kan det emellertid knappast vara att förvänta, att det vid tidpunkten för interneringslagens trädande i kraft (vilken kommer att sammanfalla med tidpunkten för Venngarmsanstaltens öppnande, enligt kungl. propositionen, beräknad till den 1 juli 1916) förutom de 100 platserna å denna statsanstalt, finnes andra anstaltsplatser disponibla för tvångsinternerade än de 145, som nämnda tre anstalter tillsammantagna rymma — därest icke *redan nu* till Kungl. Maj:ts förfogande för användande såsom bidrag till anordnandet av nya anstalter ställes en avsevärt större summa än de 5,908 kronor, som enligt Kungl. Maj:ts förslag bliva disponibla för ändamålet. Ty om icke större summa än denna skulle kunna utgå såsom bidrag till upprättandet av nya anstalter utan nästa riksdags hörande, skulle det säkerligen innebära, att något nämnvärt antal platser utöver det ovannämnda icke skulle vara disponibelt för tvångsinternerade den 1 juli, då interneringslagen — som nämnts — beräknas träda i kraft, och även för framtiden skulle det naturligtvis fördröja sådana platsers tillkomst, om riksdagen alltjämt skulle höras i varje särskilt fall. För befordrande av utvecklingen utav anstaltsväsendet vore det därför högeligen önskvärt, att riksdagen redan nu i samband med höjandet av anslaget ifråga, fastställde grunder för anslags utgående till anordnande av erkända anstalter — grunder som ju emellertid icke behövde bli för all framtid gällande utan som det stode riksdagen fritt att ändra, om framdeles en ökad erfarenhet om alkoholistvården kunde göra detta önskvärt.

I sitt den 12 september 1913 avgivna betänkande angående utredning av frågan om statsåtgärder för alkoholisterna hava de härför utsedde

kommitterade uttalat sig för att bidrag till anordnande av anstalt icke borde utgå till landsting eller kommun. Frånsett att riksdagen sannolikt skulle vara obenägen att bevilja sådant understöd, synes oss denna kommitterades ståndpunkt vara den riktiga, då därigenom skulle befordras en utveckling av anstaltsväsendet just i den riktning, som är mest önskvärd. Otvivelaktigt torde nämligen vara, att det är mest ändamålsenligt att icke landstingen själva anordna alkoholistanstalter, utan endast genom anslag stödja sådanas tillkomst och bidraga till deras drift, då alkoholistanstalternas handhavande utan tvivel bäst ombesörjes av — såsom hittills också skett — nykterhetssammanslutningar eller för ändamålet särskilt bildade föreningar. (Något annorlunda kan det ju ställa sig i fråga om storstädernas alkoholistanstalter, vilka väl i större utsträckning få mottaga tvångsinternerade av relativt mera svårartad beskaffenhet.)

För sin del har medicinalstyrelsen förordnat, att statsbidrag måtte utgå till av »förening, stiftelse eller annan» (jämför interneringslagens 2 §) anordnad erkänd anstalt efter liknande grunder som de, enligt vilka understöd av allmänna medel utgår till upprättande av tuberkulossjukvårdsanstalter. För anordnandet av sådan anstalt utgår, som bekant statsbidrag med högst hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna byggnadskostnaden, däri ej inberäknad utgift för byggnadstomt, dock med den inskränkning att statsbidraget icke får överskrida 1,000 kronor för varje vårdplats. När fråga är om alkoholistanstalt torde emellertid den restriktionen, att statsbidrag icke får beräknas för markinköp vara mindre ändamålsenlig, då sådan anstalt behöver större areal för de här intagnas sysselsättande med jordbruks- och annat utearbete, medan åter själva byggnaderna kunna vara av vida enklare beskaffenhet än då fråga är om tuberkulossjukvårdsanstalter. Fördens skull föreslås här att statsbidrag måtte utgå till erkänd alkoholistanstalt, som icke är upprättad av landsting eller kommun och som jämväl mottager tvångsinternerade, med halva anläggningskostnaden, *däri inberäknat* kostnad såväl för markförvärv som för omändring och inredning av å det inköpta området eventuellt befintliga byggnader, dock med den inskränkning, att statsbidraget icke får överstiga 1,000 kronor per plats.

Till jämförelse må i detta sammanhang erinras om storleken av de belopp, som hittills av riksdagen beviljats *till anordnandet* av alkoholistanstalter. Enligt vad som framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 158 vid 1914 års senare riksdag jämfört med samma riksdags skrivelse nr 6 (sid. 33), har Solvik å Styrso, som numera har 27 platser, under årens lopp för nybyggnad beviljats en summa av sammanlagt 22,000

kronor, Berga å St. Sköndal, vars platsantal är 22, åtnjutit ett byggnadsanslag å sammanlagt 24,450 kronor och anslag å tillhopa 7,700 kronor för anläggande av handelsträdgård jämte växthus, summa alltså 32,150 kronor, Härnö alkoholisthem, som rymmer allenast 15 platser, erhållit icke mindre än sammanlagt 26,805 kronor till nybyggnads- och omändringsarbeten, inredning m. m., Flodakolonien i Jämtland, som har 35 å 40 platser, till nybyggnader, inventarier, o. dyl. erhållit 14,450 kronor, Frälsningsarméns alkoholisthem å Kurön, som numera har 40 platser, till inventarier o. dyl. erhållit sammanlagt 14,000 kronor och Vita bandets hem för kvinnliga alkoholister å Håkanstorp, som rymmer cirka 15 platser, till reparationer, omändring, inventarier m. m. sammanlagt 19,816 kronor; som ovan nämnts begäres nu av Kungl. Maj:t ytterligare anslag för ett par av nu nämnda alkoholistanstalter.

Till anordnande av nya alkoholistanstalter anslog 1914 års senare riksdag vidare sammanlagt 22,500 kronor, nämligen till anordnande av alkoholisthemmet vid Rönneholm, vars anläggningskostnader (å ifrågasvarande förhyrda lägenhet) synes ha beräknats till något över 18,000 kronor (jämför Kungl. Maj:ts proposition nr 158 vid ifrågasvarande riksdag, sid. 31) och som vore avsett för 20 platser, en summa av 10,000 kronor och till ovannämnda anstalt å Gälegården i Västernorrlands län, vilken anläggning med inköp av hemmanet ifråga beräknades till en total kostnad av 42,000 kronor och som likaledes vore avsedd för 20 platser, jämväl en summa av 10,000 kronor, samt till Flodahemmet nr 2 i Skåne, som vore avsett för 12 kolonister, den begärda summan av 2,500 kronor.

Däremot hade Kungl. Maj:t uti nämnda proposition vid 1914 års senare riksdag icke upptagit av Blekinge läns allmänna nykterhetsförbund för anordnande av alkoholistanstalt å hemmanet Långsjöryd i Blekinge (med en beräknad anläggningskostnad av 55,000 kronor och ett beräknat platsantal av 22) begärt anslag å 20,000 kronor, då företagens ekonomi i övrigt icke vore tillräckligt säkerställd. Enligt vad vi ha oss bekant är en länskommitté nu tillsatt för att föra denna fråga vidare fram. Nu ligger det ju i sakens natur att det bör finnas vida större utsikt att (eventuellt med tillhjälp av landstingsbidrag) få denna fråga löst redan i år, så att anstalten kan vara färdig att börja sin verksamhet vid interneringslagens ikraftträdande nästa sommar, om redan vid denna riksdag bestämmes enligt vilka grunder statsbidrag får (på i övrigt av Kungl. Maj:t i det särskilda fallet bestämda villkor) utgå till anordnande av erkända anstalter. Enligt vad vi inhämtat har även inom Kopparbergs län en kommitté tillsatts för alkoholistvårdens ordnande. Givetvis skulle det i hög grad främja lösandet av frågan även för detta läns vidkom-

mande, om nämnda kommitté, innan den framlägger förslag till årets landsting — såsom avsikten lär vara — visste, i vad mån statsbidrag för ändamålet vore att påräkna och till vilket belopp. I övrigt skulle kanske även inom län, där initiativ ännu icke blivit taget till anordnande av alkoholistanstalt, större utsikt finnas, att förslag i frågan väcktes redan vid höstens landsting, därest riksdagen nu besluter, enligt vilka grunder Kungl. Maj:t får använda av riksdagen beviljat anslag till anordnande av erkända anstalter — vilket beslut ju icke behöver utgöra något hinder, att riksdagen i särskilt fall beviljar högre anslag för sådant ändamål, därest riksdagen så prövar skäligt.

Mot den höjning uti anslaget till bidrag för anordnandet av erkända anstalter, som bör göras i samband med ett fastställande av de grunder, som tillsvidare må gälla för dylikt anslags utgående, om ett sådant beslut skall kunna få någon praktisk betydelse, finnes nu intet hinder uti statsverkspropositionen. I denna var nämligen anslaget till alkoholistvården beräknat till 244,000 kronor, medan det uti här ifrågavarande kungl. proposition är upptaget till allenast 198,600 kronor. Möjlighet finnes sålunda att öka anslaget till »bidrag för upprättande av erkända anstalter» med 45,400 kronor utöver härför föreslagna 30,000 kronor, utan att den i statsverkspropositionen för alkoholistvården beräknade anslagssumman blir överskriden.

På grund av vad sålunda blivit anfört hemställes,

att riksdagen till bestridande av kostnaderna för alkoholistvården måtte bevilja den i statsverkspropositionen för detta ändamål upptagna summan av 244,000 kronor, och att härav måtte som »bidrag till anordnande av erkända anstalter» utgå högst 75,400 kronor, därav 24,092 kronor till nu befintliga alkoholistanstalter i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, medan återstående 51,308 kronor ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att användas som bidrag till anordnande av nya alkoholistanstalter, som upprättas av annan än landsting eller kommun och för vilka sökes erkännande för mottagande av jämväl tvångsinternerade, med ett belopp som motsvarar halva anläggningskostnaden, dock högst 1,000 kronor för varje vårdplats.

Stockholm den 4 maj 1915.

Alfred Petré.

G. H. von Koch.